

~~Eva fl-istat ta' l-innoċenza. Eva bis-sahha ta' Marija kienet tixbah lil Alla, jew ahjar, Eva kienet tixbah lil Marija, li kienet xbicha t'Alla.~~

~~Meta gibna dan kollu quddiem ghajnejna, Marija tidher l-omm tal-hlejjaq kollha qabel il-Golgota u mhux minhabba l-Golgota. Jekk Kristu hu l-ewwel kreatura mahluqa minn Alla flimkien mal-Madonna, u bis-sahha ta' Kristu l-bnedmin kollha twieldu, Marija hi omm ta' Kristu u ta' hutu li ġew wara-h (logikament) u minhabba fih. Jekk inzommu dak li għidna fuq Kristu quddiem ghajnejna "qabel ma kien Abraham, jiena (Kristu) hu", Marija tiehu l-post ta' Eva bhala omm naturali tagħna. Fil-pjan naturali wkoll Marija hi omm il-bnedmin u mhux Eva. Hu minnu li Eva ġiet fiz-żmien qabel Marija, iżda m'għandniex inharsu lejn il-fatt~~

~~fit-tmiem tiegħu; naraw kif nstgħu il-bidu biex hekk ikollna iżjed tagħrif tal-fatt. Il-muntanja li qiegħda f'nofs-oċeanu mhix bis, dik il-qar-quea ta' barra mill-ilma; il-muntanja hi kollha kemm hi, li tibda minn qiegħ il-baħar. Il-queata li qegħdin naraw hi Eva, iżda l-baħar tal-misteru tal-kreazzjoni qiegħed jgħatti l-bqija tal-muntanja li tiġbor fiha l-misteru tal-Inkarnazzjoni. Kif rajna qabel, li jgħodd mhux li sar qabel jew wara fi żmien, li hu aċċident fl-ghajne n t'Alla, iżda x'sawret l-ewwel il-Hajja. Il-Hajja tkattret u tat Hajja oħra li minna ahna ġejna: Alla halaq 'il Kristu, l-ewwel fost kulhadd, u minnu ġejna ahna. U min hi omm dak li lilu nafa hajjtna?~~

~~P. ANDREA CUSCHIERI,
O.F.M.~~

KEMM KIENU L-MAGI?

Il-Vanġelju, waqt li jsemmi l-wasla tal-Magi f'Ġerusalem biex ifittxu fejn twieled is-sultan tal-Lhud (Mt. 2, 2), xejn ma jgħidilna kemm kienu fil-ġhadd dawk il-Magi. Sa s-seklu IX, il-fehma ta' xi kittieba u l-fidi ta' bosta kienu jifhmu li l-ġhadd tal-Magi kien "*minn tnejn sa tnaax-il wieħed, imma bi preferenza għan-numru tlieta*". Mis-seklu IX 'l hawn ġew magħrufin saħansitra ismijethom: GASPRU, MELKJORRI u BALDASSRI (Zanu), li qabarhom hu meqjum f'Kolon, fuq ix-xmara Renu, fil-Bavarja. Ta' min jaf, li fil-katakombi ta' Ruma hemm pittura (affresk), li turi erba' suriet ta' slaten inewlu għotjiet

(rigali) lill-Bambin Ġesù bil-qiegħda fuq irkubbtejn is-Safja Marija.

Jekk il-Magi kinux slaten jew kemm kienu l-Vanġelju ma jgħidx; iżda l-ġhadd ta' erbgha minn flok tlieta, jaqbel sewwa mal-leggenda li sa ngħidu hawnhekk.

Gaspru, Melkiorri u Baldassri kienu jgħammru f'Babilonja, fil-belt ta' Borsippa, waqt li l-iehor, ir-raba' wieħed, li kien jismu Artibanu, kien minn Ekbatana, li hi qalb l-iġbla u l-gholjiet tal-Persja, xi 150 mil bogħod mit-tliet Magi l-oħra. Il-Magi kienu nies għorrief imharrġin hafna fil-ġherf tal-Kwiekeb. Kienu jilbsu galabija mlewna tal-harir, b'mantar tas-suf abjad, f'rashom

kappell li jgħatti xagħarhom twil nieżel fuq spallejhom. Dan ukoll kien l-ilbies tal-Qassisin tad-Din ta' Zuratustru. Kienu jađuraw in-nar — simblu t'Alla-Safa — għax in-nar hu l-aktar hađa safja fost il-ħlejjaq kollha, u li jfakkarna f'Dak li hu "DAWL U VERITA'."

Dak iż-żmien fil-Persja kien hemm mistennija kbira tat-twelid ta' bniedem kbir li jgħib il-barka fid-dinja, u din il-mistennija kienet aktar imħegġa mil-Lhud li kienu jgħamru hemm, fil-Persja. Għaldaqshekk, il-Maġi, li kellhom il-għerf tal-qagħda u tač-čaqliq tal-kwiekeb u li kienu jgħixu mħalltin mal-Lhud, ma jistax ikun li ma kinux jafu b'dik il-profetiġa ta' Balaam: "*Kewkba tinbet minn Ġakobb u werru minn Izraeli*" (Num. 24, 17); u aktarx ukoll li bit-tiftix b'reqqa fil-Kalendarju Kaldew waslu jagħrfu li kellha tidher dik il-Kewkba habbarija ta' Tweiid il-Messija.

U ġara li darba waħda, waqt li l-Maġi f'lejla sabiha kienu jharsu u jifflu č-čaqliq tal-kwiekeb, kewkba ġdida tołqot għajnejhom, li dehret biss għal dak il-lejl u mbağħad għabet biex reğğhet dehret aktar il-quddiem; u kien xi ġimğħa wara, li sewwa ttliet Maġi ta' Borsippa, kemm ukoll Artibanu ta' Ekbatana raw il-Kewkba ġdida dđur b'saħħa madwarha tarmi dawl u dija, li qatt bħalhom; u għax feħmu li dik il-hađa għariba kienet is-sinjal tas-Sultan Mitwieled qatğħuha li jmorru jfittxuh u jżuruh.

It-Tliet Maġi ta' Borsippa kellhom jistennew lil Artibanu, li kien bogħod minnħom għaxart ijiem m'xi. Dan, wara d-dehra tal-kewkba, bieğħ ġidu kollu, u biħ xtara *topazju, rubin* u *ğawħra* mill-aktar

sbieħ u ta' siwi kbir għas-Sultan Imwieled u, riekeb fuq dahar il-gemel, erħielha għal Borsippa. Jidħol f'masğarijiet, jaqsam xmajjar, jitla' u jixxabbat ma' iğbla u ma' għoljiet, O, imma! . . . f'daqqa waħda, jilmah quddiemu mxewlah fl-art rağel qieğħed imut. Artiban d'kment jaqbež minn fuq il-gemel, jerfa' 'l dak l-imsejken fuq spallejħ, imiddu għad-dell ta' siğra tal-palm, iħollu hwejġu, jbillu xufftejħ nexfin, jisqih xi hađa li tqajmu — għax il-Maġi kienu wkoll bħal tobbja — u dar b'ħ sakemm fetah għajnejħ, imqajjem u f'siktu sewwa. Hawn l-imfejjaq ma nğhidux kemm raddlu ħajr, u "Alla ta' Abram, ta' Izaak u ta' Ġakobb iħallsek, huwa qallu, jğhinek u jwasselek qawwi u sħiħ f'Ġerusalemm fejn għedt li sejjer. Kun af imma, li l-Profeti tagħna jğhidu li l-Messija f'Betlem għandu jitwieled!"

Artiban, għal habta ta' nofs il-lejl, reğa' beda jterraq . . . mas-sebħ, wara hdax-il jum, daħal Borsippa. Dlonk imur fis-setaħ tat-Tempju tas-seba' sferi, imma ma jsibx hemm il-Maġi l-oħra; b'ss isib kitba minn tagħħom li tğhidu hekk: "Stennejtek sa nofs il-lejl . . . Imxi warajna mat-triq tal-barr . . . Malajr feħem Artiban il-persjan x'kien ġara! Le, jaqta' qalbu. Ib'ğħ *it-topazju*, jikri karwana iğmla u jitlaq għal rihu, bla ebdja ħsieb ta' tiğriħ li seta' jiltaqa' mieğħu fil-barra. U jasal fl-aħħarnett f'Betlem wara tliet ijiem li l-Maġi l-oħra sħabu kienu għamlu l-ğhotjiet tagħħom — Deheb, inčens u mirra — lis-Sultan Imwieled u minn triq oħra kienu telqu minn Betlem. Betlem kienet baħħ u skiet u hemda kienu jsaltnu: irğiel fir-raba' u t-tfal jirğhaw

l-imriehel. F'daqqa waħda, Artiban jġi milqut minn smigh ta' ghanja kiebja; il-bieb ta' dik id-dar kien mi'ttuh; Artiban jidhol, jilmah mara traqqad it-tarbija tagħha li, malli helset, daret bih, qeghditlu l-ikel quddiemu, wrietu fejn iserrah ġismu u ghamlet miegħu dak kollu li mdornija tagħmel mal-ghorba li jġu f'darha. U ma hall'etx it-twajba mara li tghidlu, kif hemm "kienu ġew tliet ghorba ohra li kienu libsin bħalu, ġejjin mix-xerq, u mmexxiġin minn Kewkba sad-dar, fejn jghammar Guzeppi ma' martu u l-Bambin, u kif huma nxehtu jadurawh u newlulu ghotjiet ta' siwi kbir". Imma mbagħad dawn kienu għebu, bla ma hadd jaf kif. U hekk ukoil ġara mbagħad il-lejl ta' wara: Guzeppi ta' Nazaret, b'martu Marija u bit-tarbija telqu bil-moħbi aktarx lejn . . . . l-Eġittu . . . .

F'l-aqqal ta' dit-taħdita, Artiban jinħasad minn għajta ta' biża: "Għajnunā! Għajnunā! L-isbirri ta' Erodi qegħdin joqtlulna 'l uliedna ż-żghar. Għajnunā!" . . . . U dik l-omm ġriet biex taħbi kif tista' nē-ċkejken binha. Artiban dlonk intasab mal-bieb iharsu b'suritu. Għad-dehra ta' dak il-barrani, l-isbirri ma ssugrawx jidhlu; resaq imma b'buli sewda r-rajjes ta' l-isbirri b'harsa kerha ta' theddid. Artiban, jilhaqlu! . . . dlonk urih ir-rubin li, milqut dak ir-rajjes mil-leqqa tiegħu, tefgħu b'regħba f'butu u dikment amar lill-isbirri: "Imxu 'l quddiem: hawn ma hawnx x'nagħmlu!"

Artiban mill-ġdid qabad itterraq lejn l-Eġittu, bil-ħsieb u t-tama li, issa jew mbagħad, jilhaq is-Sagra Familja f'xi oasi fil-barr, taħt is-siġar tal-palm jew tal-ġummajs; imma għal xejn! . . . Wasal sa

Eliopolis, sa Menfi, taħt id-dell ta' dawk il-fortizzi Rumani ta' din il-Babilonja ġd'ida; mexa u terraq max-xtajtiet imwarrbin tan-Nil, fit-tex u għarrex bejn dawk il-piramdi qodma tal-Faragħuni, għad-dell tal-Isfinġi misterjuż; it-tiftix tiegħu ma sewa għal xejn . . . Imqarraq, għajjen u mifni, reġa' lura fil-Palestina, bit-tama li jsibhom. Hawn fettillu jistaqsi lil wieħed Rabbīn: "Fejn, jew f'liema qagħda għandu jifittex il-Messija?" U r-Rabbīn, wara li qara għal xi hin f'papiru, wiegħbu: "Il-Messija għandu jifittex qalb il-foqra, l-umlī, l-imdejġin, l-imghakksin, għand dawk li huma fil-hemm" . . . . Milqut minn din it-twegħba, Artiban il-persjan dikment jintafa' għal kull għamil ta' ħniena: beda jitma lil min kien bil-ġuħ, satar lil min ma kellux x'jilbes, dar bil-morda, farragħ lill-imghakksin, lill-habsin, u dan kien jagħmlu b'hegħga kbira u b'imħabba ta' aħwa.

Għaddew hekk 33 sena minn mindu Artiban kien beda jfittex il-Messija. Xagħru kien bjad qotna u ġismu għajjen u mahlul: imma dejjem bil-fehma li jiltaqa' mal-Messija. Hu f'Ġerusalem għal habta tal-Għid il-Kbir. Il-Belt hi mimlija bil-Lhud, li ġew ukoll minn pajjiżi bogħod. Artiban jiltaqa' ma' xi whud, Lhud minn pajjiżu li jafhom, u jistaqsihom: "Għax dil-gegwegħija ta' nies kollha l-lum, u fejn sejin intom?" "Aħna sejin, qalulu, hdejn dik l-ġholja, fejn sa jsallbu żewġ briganti u iehor li jismu Ġesù minn Nazaret, li għamel ħafna eghgubijiet, u Pilatu bagħtu għat-tislib, għax qal: "Huwa bin Alla u Sultan tal-Lhud"."

Artiban beda jaħseb bejnu u bejn ruħu: "Mħux jewwilla dak Ġesù, imwieled f'Betlem 33 sena ilu?" . . .

Ma naghmlux li wasalt sabiex insib dak is-Sultan minni hekk mixtieq?... f'idejn l-ghedewwa tieghu? . . . Nista' nasal għall-inqas fil-hin, qabel ma jmut, biex nagħti din il-ġawhra għalbiex nifdih u neħilsu mill-mewt! . . . u baqa' sejjer wara l-ohrajn għan-naha tal-Kalvarju. Imma fit-triq ġratlu gaziġa: Xbejba minn pajjiżu Ekbatana tagħrfu, tmur fuqu, u titolbu: "Għall-imħabba t'Alla tas-Safa, henn għaliġa: jien msejzna rsira; eħlisi, iksibli l-helsien".

Ix-xwejjah m'għandux hliet dik il-ġawhra, jaqbadha u jagħtiha biex tinfeda. Izda, f'daqqa waħda, tinhass thezziza, l-art tibda tiċċaq-laq, ix-xemx tinheba, is-sema jidlam, il-hitan jinfethu u jiġġarfu, u nies u suldati mbezzgħin jaharbu. Artiban u x-xbejba harbu wkoll jistkennu taħt l-arkati tal-Pretorju. Imma dikment, b'thezziza oħra, aqwa minn ta' qabel, ġebla li nqalghet minn haġt laqtet f'nagħsu lil Artiban u hekk ġerħitu, li d-demm baqa' ħiereġ mingħajr ma seta' jieqaf.

Ix-xbejba, li hasbet li Artiban kien miet, medditu helu, helu, ma'

l-art: imma wara ftit rat li kien għadu qed jiehu n-nifs u bi tbatija kbira, waqt li jiehu n-nifs bdiel tisimghu jgħid: "Mhux hekk, Mulej . . . meta qatt rajtek bil-ġuħ u tmajtek? Fejn qatt rajtek bil-ġatx u sqejtek? Meta qatt kont il-ħabs jew marid u ġejt inżurek? Fejn qatt rajtek għarwien u jien libbistek?... Fittixtek iva, għal 33 sena shaħ, xtaqt hafna biex niltaqa' miegħek, imma ma kelli il-faraġ li nitpaxxa bid-dehra ta' wiċċek, l-anqas i naghmillek l-iċken qadja, O Mulej, Sultan helu tiegħi!"

Hawn Artiban siket mill-kliem... Imma lehen iehor, helu u ħieni, nstema' jgħidlu: "Ngħidlek bis-sewwa kollu, li kull darba li għamilt xi haġa minn dak ma' hutek il-bnedmin, dak għamiltu miegħi".

Nefha kbira ta' serħan u ta' faraġ harġet minn fomm. Hu, Artiban, kien temm il-vjaġġ twil tiegħu. Għotjietu kienu tabilhaqq mi-ġuħin tajjeb u hu nnifsu, Artiban, IR-RABA' MAGI, fl-aħħar sab is-Sultan mixtieq.

P. UBERTU BERTI, O.F.I.I.

FL-EŻAMI TAL-ĠEOMETRIJA

Pawlinu, tifel imzattat, imzattat, dahal għall-eżami tal-Ġeometrija u dikment wiehed mill-eżaminaturi staqsieh:

"Pawlinu, fissirli ftit, u bi ftit kliem: X'tifhem bil-kelma ĊIRKU?"

"Ċirku, sur Professur, huwa dak fejn il-papà ta' kull fil-ġħaxija jmur jgħaddi s-siġhat jilgħab, jaqra l-ġurnali u jgħaddi ż-żmien.

AĠENT F'BANKA

Wiehed aġent f'banka tal-bdül il-flus, kien qieghed jiftaħar kemm sar għani f'qasir żmien, u kien qal: — "Meta bdejt dan ix-xogħol, ma kelli dinier".

— "M'għandniex xi ngħidu: dan kollu veru" — qallu wiehed li kien qieghed jisimghu — "imma żgur li dawk li għamilt in-negozju magħhom, kellhom sewwa, eh?!" . . . .